

Felavatták Polónyi Károly és Polónyi Jolán emléktábláját

Október 30-án délelőtt ünnepélyes keretek között felavatták a Polónyi-testvérpár emléktábláját, amelyet a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium homlokzatán helyeztek el. A vendégek köszöntése után Dalmay Árpád, a Beregszásziért Alapítvány kuratóriumi elnöke ismertette az avatás apropóját.

— Immár sokadszor találkozunk itt, a Bethlen Gábor gimnázium udvarán, hogy emléktáblát avassunk, emlékezzünk városunk neves szülőiteire, egykori híres lakóira, akik a Kárpát-medencében és távolabb is öregbítették Beregszász hírnevét. Együtt állítottunk itt szobrot Bethlen Gábor erdélyi fejedelemnek, a környék egykori urának, aki nemzeti történelmünk ragyogó csillaga. Megtisztelő, hogy a gimnázium ma az ő nevét viseli. Együtt helyeztünk el emléktáblát Jantsky Béla, dr. Ortutay Elemér, Kerényi Gyula, De-

ákné Bartha Katalin és Bárdos László tiszteletére, akik mind kötődtek Beregszász híres alma materéhez, az egykori Magyar Királyi Állami Főgimnáziumhoz. Ma ismét városunk két szülőit emlékezzünk, akik neve már-már feledésbe merült, pedig egykor híres polgárai voltak Beregszásznak, messze földön is ismertté tették városunk nevét. Éppen ezért kell megőrizni híres szülőiteink, lakóinak emlékét, hogy ne merüljenek feledésbe! Dr. Linner Bertalan, Fedák Sári nevét még sokan ismerik, de amíg fel nem avattuk emléktáblájukat, kevesen hallottak Tamás Mihályról, Pálóczi Horváth Lajosról, Báthy Annáról, Deákné Bartha Katalinról, Bárdos Lászlóról... Remélhetőleg ma már sokan tudják, mit köszönhet Beregszász ezeknek a neves személyiségeknek. A Beregszásziért Alapítvány egyik fontos feladatának tartja emléküket ápolását.

Az avató ünnepségen felszólalók — Mányi István konzul, Babják Zoltán, Beregszász polgármestere, Zubánics László, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség ügyvezető elnöke és Szabó Árpád, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatója — a szülőföldhöz való ragaszkodás fontosságára hívták fel a figyelmet. Mint mondták, a gimnázium falán elhelyezett emléktáblák nem csupán arra hívják fel az erre járók figyelmét, hogy a magyar oktatásnak nagy múltja van a Verke-parti városban, de az itt működő iskolák és a gimnázium révén annak jövője is van.

A beszédek elhangzása után Dalmay Árpád köszönetet mondott mindazoknak, akik anyagilag támogatták az emléktábla megvalósítását, köztük a Beregszásziért Alapítvány Baráti Köre tagjainak, Antónikné Polónyi Katalinnak, valamint Ortutay Zsuzsa művésznőnek, aki a tábla domborművét készítette el, majd szimbolikusan átadta megőrzésre a táblát Szabó Árpád igazgatónak.

Tudósítónk

DOSSZIÉ

Polónyi Károly és Jolán festőművész testvérek Polónyi János pékmester és első beregszászi sűtődetulajdonos gyermekeiként születtek a család Petőfi utcai házában. Károly 1894. szeptember 26-án, Jolán húga nyolc évvel később, 1902-ben. Természetszerűen mindketten a beregszászi gimnáziumban tanultak, sőt Polónyi Károly egy ideig rajztanára is volt a tanintézetnek. A budapesti Képzőművészeti Akadémián tanult, hosszabb időt töltött Bécsben és Münchenben. Röviddel érettségje után meghívták rajzot tanítani a beregszászi Magyar Királyi Állami Főgimnáziumba.

1916-ban behívták katonának, a frontra került, ahonnan tisztként 1918-ban jutott haza. Forradalmi idők voltak, forrongott az ország, kaotikus állapotok uralkodtak. A fiatal tiszt le szerelt, elege lett a katonáskodásból. A kommunista „pünkösdi királysága” után az 1920/21-es tanévben visszakért a gimnáziumba, ahol mértant, rajzot, szépirást és tornát tanított. Am nem sokáig maradt pedagógus: 1921-ben a bohém fiatalember szűknek érezte a fejlődésében megakasztott, cseh uralom alá került szülővárosát, ezért egy időre nagypapjához költözött Nyíregyházára, majd 1925-ben a felvidéki Rózsahegy-re. Ott vált a Tátra szerelmesévé, legismertebb festőjévé.

Egy ideig Párizsban is élt, ott megnősült, magyar lányt, a Sorbonne-on tanult Mattyasovszky Valériát vette feleségül. A 19. századi művészet csodálója volt, fes-

tőit tekintette példaképének. A hegyek, a Tátra azonban visszahívták. Végleg letelepült Liptóban, ott fedezte fel Katona Nándor műveit, aki a világhírű festőművész, Mednyánszky László tanítványa volt.

Polónyi Károly elsősorban a Magas Tátrát festette meg különböző évszakokban, leggyakrabban ősszel. Az Alacsony Tátrát is festette, a lipitói és árvi falvakat, a ró-

itthoni kiállítására 1937-ben volt a Kaszinó nagytermében. Akkor tért haza az Olaszországban töltött évek után. Sokan vásároltak a képeiből, bizonyára most is lappang néhány Polónyi-festmény a beregszászi vagy innen elköltözött családoknál.

Képei nagyrészt a pozsonyi városi múzeumban találhatóak. A szlovákok persze szlovák festőnek tartják, Karol Polónyiként emlegetik. Ám ő minden porcikájában magyar volt, sőt magyar feleséget is választott. Hogy igaz magyar volt, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy jó barátságban állt gróf Esterházy Jánossal, a felvidéki magyarság vezéralakjával, aki később magyarságáért mártíromságot szenvedett. Polónyi Károly utolsó pozsonyi kiállításának fővédője gróf Esterházy János volt.

Polónyi Károly Rózsahegy-en hunyt el 1946. augusztus 6-án. Ott is temették el, sírjáról nincs tudomásunk.

Polónyi Károly húgáról, Polónyi Jolánról sajnos lényegesen kevesebbet tudunk. Ő is festőművész volt, Visegrádon lakott. Férje, Dvorák Oszkár is festőművészként vált ismertté, aki cseh neve ellenére szintén magyar volt. Jolán néni elsősorban csendéleteket festett, de minden bizonnyal megihlette őt a Dunakanyar szépsége, Visegrád királyi méltósága is. Húsz évvel élte túl a bátyját, 1966-ban hunyt el Visegrádon. Régi, alacsony, fehérre meszelt őtáblakos házuk megvan még a Duna-menti városban.

zsahegyi piacot, felvidéki városképeket, tengermelléki tájakat, Velenecét. Megfestette Krasznahorkát, a Dunajecet, a Krivánt. Hagyatékában expresszív, geometrikusan stilizált figurális kompozíciók és tanulmányok is találhatóak.

Festményeit már 1931-ben láthatták a pozsonyi kisebbségi művészek bemutatóján, 1932-ben pedig a Nemzeti Szalonban kerültek kiállításra a képei. 1948-ban, halála után Rózsahegy-en is bemutatották alkotásait. 1977-ben Budapesten a Szépművészeti Múzeumban gyönyörködhetek festményeiben a látogatók. Természetesen szülővárosában, Beregszászban is láthatta a műveit az érdeklődő közönség. Utolsó

Az 1944-es szovjet bombázás áldozataira emlékeztek Beregszászon

A napokban Beregszászban megemlékeztek az 1944. október 9-i légi bombázás áldozatairól. A beregszászi vasútállomás épületén ezentúl márványtábla őrzi a tragédia emlékét.

Az emléktábla a Beregszásziért Alapítványnak köszönhetően kerülhetett fel az épületre. A megemlékezés egy élő történelemóra is volt egyben, amelyen a Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középsiskola és a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium egy-egy osztálya is részt vett.

Avató beszédet Dalmay Árpád, a Beregszásziért Alapítvány elnöke mondott, aki felidézte a korabeli eseményeket.

Babják Zoltán, Beregszász polgármestere párhözamot vont az 1944-es események és a kelet-ukrajnai harci cselekmények között, ahol nem csupán a katonák, de a civil lakosság is az áldozatok sorait gyarapítja. A közösség egyik fontos feladata, hogy emlékezzen a múltra, s abból erőt merítve törekedjen a tartós béke megteremtésére — hangsúlyozta a polgármester. Elmondta, hogy családi kötődése is van az 1944. október 9-i légi bombázáshoz: nagypapjának, Darcsi Sándornak a közelben volt a cipészműhelye, amely szintén találatot kapott, és nagypapja élete végéig a testében hordta az ekkor kapott repeszdarabokat.

Zubánics László történész két visszaemlékezésből idézett beszédeiben.

Csanádi György, lapunk korábbi főszerkesztője 13 évesen élte át a borzalmakat: „Nagyszőlős felől váratlanul, alacsonyan szállva hét szovjet gép repült be a város fölé, majd körülbelül tíz perc múlva még öt, amelyek a vasútállomást és környékét bombázták. A gépek célpontjai az állomáson álló szerelvények és a vasúti csomópont voltak, ennek ellenére nagyon sok civil áldozata is volt a tragédiának. Az emberek megszokásból nem mentek óvóhelyre. A magyar és német rádiók szinte állandóan légiriadót jeleztek, de Beregszászt egyszer sem bombázta az ellenség... egészen október 9-ig. Sajnos ez a tévedés sok ártatlan ember életébe került.”

Dr. Almásy Sándor így emlékezett: „Egy esetben azonban Beregszász is elszennvedett légitámadást. A városi vasútállomáson kora ősszel egy magyar fogatostag vagonírozott be. Délelőtt nagy magasságban átrepült egy Lockheed távolsági vadász-felderítő repülőgép... A város környékén légvédelmi tüzérség nem volt, így délután akadály nélkül repült rá a vasútállomásra hármas kötelékben 27, a Leand Liese-ben átadott szovjet felségjelű Douglas Boston, lebombázva a bevagonírozó magyar osztagot és a környező utcákat. Majd egy kört téve megkerülték a beregszászi Nagyhegyet, megismételték a rárepülést, és másodszor is bombázták a célpontot. A támadás után, mint élleventéknek, kötelességünk volt részt venni a mentésben. A hivatalos szervek nem fogadtak, pontosabban fogalmazva elzavartak bennünket a bombázott területről. Ettől függetlenül akkor volt alkalmam látni kerítésre felkent emberi testrészeket és egészben maradt hullákat is. A gépek gépfegyversorozatokat is leadtak, és az egyik iskolatársam (az idősebbik Sáradi fiú, aki az állomáson tartózkodott) golyót kapott a fejébe és ott halt meg. Tudtommal több mint 100 áldozata volt a támadásnak, akiket a római katolikus temetőben temettek el.”

Könnyes szemmel emlékezett a korabeli eseményekre a 92 éves **Antónikné Polónyi Katalin**, akinek számos ismerőse veszett oda a bombázások során: „Szörnyű volt... Déli 12-kor egy lopakodó bombázóraj Muzsaly felől közeledve repeszbombákkal szórta meg a vasúti hidat és a sebesülteket szállító szerelvényt, amely a híd felől nem messze az állomás felé haladt. A katolikus templom tornyából későn vették észre a nagyon alacsonyan, mindössze 50–60 méterre szálló gépeket. A hidat nem érte bomba, viszont nagyon sok volt a halott és a sebesült. Ekkor megszólaltak a szirénák, a gépek pedig a Verke vonalán haladva a Jókai utca felett repültek be a Kazinczy utcába, majd a vasútállomást bombázták.

A Jókai utca végén a Verke-parti kis zsákutcában golyószóróból lelőttek egy éppen az iskolából hazafelé tartó 15 éves gimnazistalányt, aki a helyszínen elvérzett. A Kazinczy utca bal oldalán két lakóházat bombatalálat ért; az egyikből Haluskai Rózsika két lányával még érkezett leszaladni a kertjükben épített bunkerbe, de a házuk, a szomszéd házzal együtt, rommá lett, telitalálatot kapott.

A vasútállomást is bomba érte — a pénztárhelyiséget (ez az épület középső terme volt, akárcsak napjainkban). A jegyeket kiadó pénztárosnő és az akkor érettségizett lánya — aki a háborús időkben mindig az anyja mellett volt —, kirohantak, és még elérték a Fő utca első emeletes házaikat, ott érte őket a sortűz, amit az alacsonyan szálló gépek adtak le rájuk. Mindketten meghaltak, mielőtt kórházba kerültek volna. Találat ért két saroképületet is az állomással szemben lévő utcán. Sok katona, vonatra várva, az állomás előtti téren halt meg. A kórházból minden éjjel lovas szekérrel vitték ki a halottakat a katolikus temetőbe, ahol a pap éjjel is ott volt a kis kápolnában és beírta nevüket, adataikat egy füzetbe, majd az egyház halotti anyakönyvébe...”

A megemlékezés végén Molnár János beregszászi római katolikus plébános megszentelte az emléktáblát, majd a jelenlévők elhelyezték a tisztelet koszorúit.

Tudósítónk

